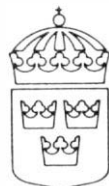

Motion till riksdagen

1987/88:U410

av Lars Werner m. fl. (vpk)
om säkerhet och nedrustning

Mot.
1987/88
U410-412

Efter år av hårda internationella motsättningar och stillestånd i nedrustningsarbetet undertecknades i december 1987 det historiska avtalet mellan USA och Sovjetunionen om avveckling av kort- och medeldistansmissilerna i Europa.

Trots att avtalet enbart berör 2-3 % av världens alla kärnvapen var det ett viktigt genombrott för nedrustningssträvandena. De hårda motsättningarna mellan stormakterna har tonats ner och framsteg har gjorts, även i fråga om långdistansmissilerna.

I Europa har dialogen mellan SPD i Västtyskland och SED i DDR fortsatt och vidareutvecklats. Till de två tidigare gemensamma deklarationerna har lagts ytterligare en.

I januari genomförde den s. k. sexnationsgruppen ett möte i Sverige där den s. k. Stockholms-deklarationen antogs. Samtidigt presenterade det finländska socialdemokratiska partiet, det italienska socialistpartiet och det ungerska socialistiska arbetarpartiet ett gemensamt initiativ för nedrustning i Europa.

Parallellt med dessa framsteg i freds- och nedrustningsarbetet har dock den militära kapprustningen fortgått. Under 1987 uppgick världens samlade militärutgifter till 930 miljarder dollar, en ökning med 50 miljarder från föregående år. Militärutgifterna motsvarar den sammanlagda årsinkomsten för 2,6 miljarder människor i de 44 fattigaste länderna.

Kärnvapenarsenalerna motsvarar en sammanlagd sprängkraft som är 2600 gånger större än vad som användes under andra världskriget. Under 1987 ökade trots det stormakternas kärnvapenarsenaler med 16 sprängladdningar i veckan.

NATO-ledningen och medlemsländerna i NATO välkomnade INF-avtalet, men har svarat med att dra upp riktlinjer för en omfattande konventionell upprustning för att uppväga avvecklingen av kort- och medeldistansmissiler.

USA vidhåller fortfarande sitt projekt "Stjärnornas krig".

Nya möjligheter!

INF-avtalet var ett historiskt avtal som tillsammans med den mångfald av nedrustningsinitiativ som föreligger skapar nya möjligheter för freds- och nedrustningsarbetet. Dialogen måste vidareutvecklas, de nya möjligheterna måste tas till vara. Alla krafter måste inriktas på att åstadkomma fler ned-

rustningsavtal, avseende både kärnvapen, konventionella vapen och trupp-reduceringar.

Mot. 1987/88
U410

Den svenska regeringen bör fortsätta sitt aktiva internationella arbete för fred, avspänning och nedrustning. Sexnationsgruppens förslag om ett akti-vare FN, bl. a. i fråga om verifiering och tillsyn av efterlevnaden av olika nedrustningsavtal, borde exempelvis regeringen och den svenska FN-dele-gationen uppmärksamma och verka för.

... och uppgifter!

Nedrustningsavtalet om avveckling av kort- och medeldistansmissiler, och ett framtida avtal om en reduktion av långdistansmissiler, skulle främja en både politisk och militär avspänning.

Redan dras dock riktlinjer upp för en omfattande konventionell militär upprustning, bl. a. för att kompensera avvecklingen av olika kärnvapen. Avtalen om kärnvapennedrustning kan således resultera i en kraftigt in-tensifierad konventionell kapprustning.

Detta måste till varje pris förhindras. INF-avtalet och det nya laget måste utnyttjas för en fortsatt nedrustning. Målsättningen måste var att "frysa" de nuvarande militära nivåerna och åstadkomma en målmedveten och plane-rad nedrustning. Detta förutsätter att fler nationer än stormakterna och de paktbundna staterna involveras i konstruktiva nedrustningssamtal och för-handlingar.

I USA fortsätter utvecklingsarbetet med SDI-projektet. Även om Sov-jetunionen förklarat att de inte avser att utveckla ett motsvarande vapen är risken mycket stor för att SDI blir upptakten till en ny kapprustning och mi-litarisering av rymden.

Vpk föreslår därför riksdagen att göra ett uttalande mot SDI och planer-na på en militarisering av rymden, riktat till både USA och Sovjetunionen.

Utvecklingen i Norden

Det nordiska området har blivit alltmer indraget i stormakternas militära strategier och det pågår en omfattande militär upptrappning i Nordeuropa.

Samtidigt har arbetet för en nordisk kärnvapenfri zon intensifierats. På senare år har en rad olika konferenser ägt rum, med företrädare för alla nor-diska länder och politiska riktningar.

En nordisk parlamentariskommitté bedriver ett målmedvetet arbete med att framställa ett konkret förslag till traktattext. I samband med den sovjetiske regeringschefen Ryzjkovs besök i Sverige januari 1988 inbjöds den parlamentariska kommittén till överläggningar i Moskva.

Vid Nordiska rådets session i Helsingfors 1987 diskuterades livligt om och hur rådet kan uppta regelrätta diskussioner i utrikes-, freds- och ned-rustningsfrågor.

I oktober 1987 höll SUKP:s generalsekreterare Gorbatojov ett uppmärk-sammat tal i Murmansk om säkerhet och samarbete i Nordeuropa. Den fins-ke presidenten Koivisto lanserade förslag om begränsning av marin verk-

samhet i Östersjön.

Samtidigt med alla dessa förslag och initiativ för att främja en militär och politisk avspänning går en omfattande militär aktivitet och upprustning i det nordiska området. ÖB:s kvartalsrapporter visar t. ex. att gränskränkningarna och främmande undervattensverksamhet riktad mot Sverige fortsätter i oförminskad omfattning.

Likaså förekommer utländska flottbesök i Sverige där garantier ej avges för att de gästade fartygen är fria från kärnvapen. Så sent som sommaren 1987 låg det amerikanska fartyget US Hayler förankrat i centrala Stockholm, sannolikt utrustat med kärnvapen.

Mot. 1987/88
U410

Nordiska zonen

Riksdagen har vid ett flertal tillfällen uttalat målsättningen att skapa en nordisk kärnvapenfri zon. Regeringen har också i olika sammanhang arbetat med och för detta förslag.

För närvarande pågår ett konkret arbete i den s. k. Nordiska parlamentariska kommittén för att utforma en traktattext. Inom Nordiska rådet har en särskild ämbetsmannakommitté tillsatts som även den arbetar med zonfrågan.

Zonfrågan har förts framåt och nya möjligheter öppnar sig nu efter INF-avtalet, avspänningssträvandena och nedrustningsdialogen i Europa.

På senare tid har dock också tveksamheter, förbehåll och motstånd uppvisats mot förslaget att inrätta en kärnvapenfri zon. Tvivel uppstår om Sverige står enigt bakom detta mål.

Vpk föreslår därför riksdagen att, med gillande och godkännande av regeringens hittillsvarande insatser, återigen göra ett uttalande för inrättandet av en zon i Norden, som ett steg på väg mot en hel värld fri från kärnvapen.

Vapenexporten

Enligt svensk lag är all export av krigsmateriel förbjuden. Varje exportaffär måste prövas och tillstånd för export krävs av regeringen. Numer finns också en parlamentarisk nämnd som bereder ärendena för regeringen.

Trots det har svenska vapen exporterats och förekommer i länder till vilka det enligt svensk lag är förbjudet att exportera krigsmateriel.

Det föreligger en rad misstankar om illegal export av krigsmateriel, som för närvarande är föremål för rättslig prövning, varför det ännu är för tidigt att avgöra om de ifrågavarande vapenaffärerna beror på enskilda personers lagöverträdelser eller svagheter i lagstiftningen och tillsynen av att lagarna efterföljs.

Tillämpningen av den svenska krigsmateriellagstiftningen är också föremål för debatt, bl. a. mot bakgrund av den stora exportaffären med Indien. Vpk och fredsrörelsen i Sverige hävdar att Bofors Indien-order står i strid med den svenska lagen. Regeringen har på intet sätt motbevisat denna ståndpunkt eller bidragit till att skapa klarhet eller att ge allmänheten full insyn i Indien-affären.

Vpk föreslår därför riksdagen besluta ge regeringen i uppdrag att utarbeta en vitbok om Bofors Indien-affär och klargöra på vilka grunder, inte bara exporttillstånd utan också exportkrediter beviljades.

Mot. 1987/88
U410

Garantier för kärnvapenfrihet

En överväldigande majoritet av det svenska folket är för en nordisk kärnvapen fri zon och för en avveckling av världens kärnvapen. Allt fler har därför också reagerat mot att utländska flottbesök vägrar avge försäkringar och garantier om att de ej är utrustade med kärnvapen.

En rad svenska kommuner, däribland Göteborg, har beslutat att ej motta främmande flottbesök som är ovilliga att avge sådana garantier.

Frågan blev också föremål för en intensiv debatt på den socialdemokratiska partikongressen, sommaren 1987. Partiledningen pressades av kongressen till att i internationella sammanhang verka för att försäkringar om kärnvapenfrihet skall utges och om detta inte leder till framgång att verka för att ett sådant system införs i Sverige.

Detta arbete bör intensifieras och regeringen bör samtidigt utreda och inleda arbetet med att urforma ett sådant svenskt system.

Sammanfattad säkerhetspolitik

Dagens militär- och säkerhetspolitiska doktriner baseras på kärnvapen. En avveckling av kärnvapen medför att de hittillsvarande militära strategierna blir obrukbara. Avsaknaden av alternativa säkerhetspolitiska strategier skapar i sig spänningar och osäkerhet och försvårar en fortsatt kärnvapenavrustning.

Vpk har under många år lagt olika förslag för att utveckla den svenska säkerhetspolitiken. Det har varit förslag om säkerhetspolitiska studier, utredande av en sammansatt svensk säkerhetspolitik över alla delar av säkerhetspolitiken (militärt, ekonomiskt och civilt försvar, bistånd, handel, utrikes- och fredspolitik) vägs samman.

Inför nästa femåriga försvarsbeslut bör arbetet inriktas på sådana studier och på ett sammansatt säkerhetspolitiskt underlag och beslut.

Det svenska totalförsvaret

Mot bakgrund av de synpunkter om svensk säkerhetspolitik och nedrustningsarbete, som framförts i den tidigare framställningen, vidhåller vänsterpartiet kommunisterna med skärpa sin linje när det gäller det svenska totalförsvarets organisation, uthållighet och kostnader.

Vpk:s kritik av den hittillsvarande politiken på området, som partiet framfört i riksdagsmotioner, offentliga debatter och andra sammanhang under de senaste decennierna, har visat sig vara riktig när konsekvenserna av den nu kan överblickas. Alltför liten vikt har lagts på sårbarhetsaspekterna i det moderna industrisamhället när det gällt att utforma ett svenskt totalförsvar som befrämjar alliansfriheten, ökar uthålligheten och tar hänsyn till

hela samhällets motståndskraft, inte bara den militära organisationens.

De civila delarna av totalförsvaret har konsekvent fått stryka på foten i alla sammanhang under de senaste åren när det gällt att fördela resurserna. Detta fastän alla talar om den ökade sårbarheten och hur farlig den utvecklingen är för Sveriges motståndskraft och självständighet.

Inte minst det senaste femåriga försvarsbeslutet innebar en klar och tydlig markering av att socialdemokraterna och i detta fall folkpartiet anser att de civila delarna av totalförsvaret kan försvagas och beredskapen på det området minskas. Det är en otroligt kortsynt och illa underbyggd analys som ligger bakom det beslutet. Dessutom är det oärligt att i tal och skrift tala om att man oroas av sårbarheten och vill stärka de civila totalförsvarsgrenarna, medan man i själva verkligheten gör upp om en politik som får rakt motsatt effekt.

Vad som i realiteten låg bakom och styrde denna dåliga uppgörelse, var att de ökningar av militärutgifterna, som man var överens om, skulle betalas med utförsäljning av beredskapslager på skilda områden i en omfattning som inte kan betecknas som annat än ansvarslös. Sammantaget innebar beslutet att anslaget till de civila totalförsvarsgrenarna minskade med omkring 15 %. Hur detta går ihop med talet om ett väl balanserat totalförsvär är mycket svårt att förstå.

Vpk har i sin motion 1986/87:Fö136 till prop. 1986/87:95 utvecklat dessa synpunkter. De sammanfaller i huvudsak med de argument som i dessa sammanhang framförts av överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB). De negativa verkningarna av 1987 års försvarsbeslut för de civila delarna av totalförsvaret måste upphävas genom att deras anslag successivt ökas med början redan under detta budgetår. Den ökning av anslagsramarna för de civila totalförsvarsgrenarna som ÖCB begär för den kommande femårsperioden, 965 milj. kr., bör därför beviljas av riksdagen.

För den militära delen av totalförsvaret godkände vpk inför 1987 års försvarsbeslut en kostnad för det första budgetåret 1987/88 på 23.759 miljarder kronor.

För det kommande budgetåret 1988/89 begär nu regeringen 27.747 miljarder kronor inräknat priskompensation 1.6 miljarder kronor. Detta bör jämföras med det belopp som av regeringen anses tillräckligt för de civila försvarsgrenarna, knappt 1.64 miljarder kronor, allt som allt.

Vpk anser att vårt land behöver ett starkt nationellt försvar. Men det är omöjligt för partiet att godta den ständiga utarmningen av de civila totalförsvarsgrenarna, samtidigt som den militära sektorn beviljas kraftiga förstärkningar.

Vpk är villigt att godkänna betydande belopp för att upprätthålla en effektiv militär organisation, men anser att betydande besparingar kan göras om det omtänkande och den omorganisation, som partiet länge föreslagit, blir genomförd. För det kommande budgetåret 1988/89 föreslår därför vpk militära anslag lika med fjolårets, 23.759 miljarder kronor, plus priskompensation 1.6 miljarder kronor, vilket ger 25.359 miljarder kronor. Det är 2.388 miljarder kronor mindre än regeringens förslag.

Den blygsamma ökning av de civila totalförsvarsgrenarnas anslag som fö-

reslagits ovan kommer att öka den posten med ett par hundra tusen kronor för det kommande budgetåret 1988/89.

Mot. 1987/88
U410

Hemställan

Med hänvisning till det anförda yrkas

1. att riksdagen gör ett uttalande mot SDI och en militarisering av rymden riktat till USA och Sovjetunionen,
2. att riksdagen ånyo gör ett uttalande för en nordisk kärnvapenfri zon i enlighet med vad som sagts i motionen,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett sammansatt säkerhetspolitiskt underlagsmaterial inför nästa försvarsbeslut.¹]

3. att riksdagen hos regeringen begär utarbetandet av en vitbok om den s. k. Indien-affären i enlighet med vad som anförts i motionen,

4. att riksdagen godkänner vad i motionen anförts om garantier för att främmande flottbesök ej är utrustade med kärnvapen.

[att riksdagen med ändring av prop. 1987/88:100, bilaga 6, mom. 7.3.3. beslutar att anslaget till det militära försvaret för budgetåret 1988/89 sätts till 25 359 000 000 kr, inklusive priskompensation.¹]

[att riksdagen med ändring av prop. 1987/88:100, bilaga 6, mom. 8.3.3. beslutar att den ekonomiska planeringsramen för den civila delen av totalförsvaret för femårsperioden 1988/89–1992/93 ökas med 965 000 000 i enlighet med ÖCB:s förslag¹]

[att riksdagen under förutsättning av bifall till yrkande 3 beslutar att anslaget för totalförsvarets civila del för budgetåret 1988/89 ökas i motsvarande grad.¹]

Stockholm den 26 januari 1988

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Jörn Svensson (vpk)

Oswald Söderqvist (vpk)

Nils Berndtson (vpk)

Inga Lantz (vpk)

¹ 1987/88:Fö205